

Lilín sľub

AKO SOM PREŽILA OSVIENČIM A NAŠLA SILU ŽIŤ

MOTÝĽ

LILY EBERTOVÁ

S predslovom jeho kráľovskej výsosti princa z Walesu

Lilin
slub

Lilin sľub

AKO SOM PREŽILA OSVIENČIM A NAŠLA SILU ŽIŤ

LILY EBERTO VÁ

VYDAVATELSTVO MOTÝĽ

LILY'S PROMISE

Copyright © 2021 Lily Ebert and Dov Forman by Agreement
with Macmillan Publishers International Limited.

Foreword © HRH The Prince of Wales.

First published in 2021 by Macmillan, an imprint of Pan Macmillan, a division
of Macmillan Publishers International Limited.

Translation © Barbora Andrežalová 2021

All rights reserved.

Slovak edition © Vydavateľstvo Motýľ 2022

www.vydavatelstvomotyl.sk

Tlač: TBB, a. s., Banská Bystrica

ISBN: 978-80-8164-281-4

Lilin sľub

„Absolútne podmanivé, srdcervúce, pravdivé a zároveň spásnosné memoáre o holokauste. Svedectvo nezlomného ducha a nezabudnuteľná rodinná kronika života od Maďarska cez Osvienčim a Izrael až po Londýn, ktorú napísala ľahko zrozumiteľnou prózou naozaj pozoruhodná žena. Nedokázal som prestať čítať.“

Simon Sebag Montefiore

„Úžasne dojímavá kniha o sile nádeje a lásky, ktoré prekonajú aj to najhoršie z ľudstva. Každý jednej obeti holokaustu a preživším ako je Lily dlžíme vzdelávanie nových generácií o hrôzach tohto zverstva, aby sa to už nikdy nemohlo opakovať.“

Piers Morgan

„Aj keď Lily videla a na vlastnej koži zažila neľudskosť v jej najhoršej podobe, nezareagovala na ňu trpkosťou či cynizmom, ale nádejou a súcitom. Lily zasvätila svoj život zdieľaniu svojho ohromujúceho príbehu, aby svet už nikdy neklesol do takých hlbín. A predsa je *Lilin sľub* len polovicou tohto boja. Je teraz na nás, aby sme dbali na jej slová, osvojili si ich a poučili sa

z nich. Táto kniha vyzýva každého čitateľa k činu. Lilin odkaz nádeje víťaziacej nad zúfalstvom je dnes ešte dôležitejší než kedýkoľvek predtým.“

vrchný rabín Ephraim Mirvis

„Nikdy nesmieme zabudnúť na hrôzy holokaustu. Lily je neuveriteľná dáma a inšpirácia pre nás všetkých.“

lord Alan Sugar

„*Lilin slub* je pozoruhodným opisom zážitkov Lily Ebertovej počas holokaustu. Presnosť dátumov a faktov týkajúcich sa času, ktorý strávila v nacistickom koncentračnom a vyhladzovacím tábore Osvienčim-Brezinka prispieva k chóru hlasov, vďaka ktorým sa môžeme dostať bližšie k ľudskej skúsenosti vo svete úplnej dehumanizácie.“

Paweł Sawicki,

Auschwitz Memorial Museum

„*Lilin slub* je neuveriteľne dojemný a silný príbeh ženy, ktorá prežila Osvienčim. Lily a jej pravnuke Dov sú inšpiráciou.“

Matt Lucas

„Každý by si mal prečítať Lilin príbeh, aby pochopil, čo najhoršie a čo najlepšie sa ukrýva v ľudskej povahe. Je inšpiráciou a to, čo sa stalo jej samotnej aj jej rodine, je varovaním, že sa zlu nikdy nesmieme stavať chrbtom.“

Robert Peston

„Lily svojou nesmiernou láskavosťou a starostlivou povahou zanechá stopu v každom, kto ju stretne. Vynaložiť toľko

energie, aby vzdelávala ostatných o najtemnejších časoch jej života, to si rozhodne žiada odvahu – je to skutočne mimoriadna dáma!“

Rachel Riley

„Táto kniha je nesmierne dôležitá. Krása a optimizmus Lili-ných slov sú svetlom vo svete, ktorý teraz potrebuje počuť jej príbeh viac než kedykoľvek predtým.“

Robert Rinder MBE

Na láskyplnú pamiatku mojej zbožňovanej mamy Niny, bračeka Belu a sestričky Berty, ktorých zavraždili v plynových komorách Osvienčimu-Brezinky. Túto knihu venujem tiež mnohým členom mojej širokej rodiny, ktorých zavraždili, a všetkým tým, na ktorých nemá kto spomínať.

Lily Ebertová žije v Londýne v blízkosti svojej veľkej a milujúcej rodiny, ktorá zahŕňa tridsaťštyri pravnúčat. Je zakladajúcou členkou Holocaust Survivors' Centre (Centra pre preživších holokaustu) a za svoje zásluhy v oblasti vzdelávania o holokauste získala Medailu britského impéria. *Lilin sľub* sú jej silné memoáre.

Dov Forman je Lilin pravnik. Ako šesťnásťročný sa od nej po prvý raz odlúčil kvôli pandémie covidu a rozhodol sa zaznamenať jej príbeh pre budúce generácie.

Predslov

Pre židovský národ bol holokaust osobnou tragédiou. Do konca druhej svetovej vojny zahynula rukou nacistov tretina európskych židov. Šesť miliónov nevinných židovských mužov, žien a detí zavraždili len kvôli náboženstvu, do ktorého sa narodili. Celú Európu zahalil obrovský kúdoľ dymu, ktorého tieň je tu s nami dodnes.

Holokaust bol však aj univerzálnou ľudskou tragédiou. Bol to najväčší zločin človeka proti človeku, počas ktorého ľudstvo ukázalo, že je schopné bezhraničnej neľudskosti v nepochopiteľnom rozsahu. Mená sa nahradili číslami vytetovanými na predlaktiach, trvalou pripomienkou hlbín, do ktorých môže človečenstvo klesnúť, a zla, ktoré môže napáchať na svojich blížnych.

Zosnulý vrchný rabin lord Sacks hovoril o veľkom rozdieli medzi históriou a pamäťou. „História,“ vravel, „je *jeho* príbeh (angl. *his story*) – udalosť, ktorá sa stala niekedy inokedy niekomu inému. Pamäť je *môj* príbeh – niečo, čo sa stalo mne a je súčasťou toho, kým som. História je informácia. Pamäť je, naopak, o identite... História je o minulosti, ktorá je minulá. Pamäť je o minulosti, ktorá je prítomná.“

Práve ľudia, ktorí prežili holokaust, nám pomáhajú premeniť históriu na pamäť svojou schopnosťou poľudštiť neľudské. Práve oni a ich slová robia minulosť prítomnou.

Považujem za výnimočnú česť, že som sa mohol počas svojho života stretnúť s mnohými preživšími. Ako patrón organizácie Holocaust Memorial Day Trust som bol svedkom ich trýznivých svedectiev, ktoré ma veľmi dojali. Čerpal som inšpiráciu od mnohých Spravodlivých medzi národmi, ktorí podobne ako moja drahá stará mama, grécka princezná Alice, vystavovali vlastné životy nesmiernemu riziku, aby zachránili židovských mužov, ženy a deti pred istou smrťou. Videl som, aký vplyv mali na ostatných slová preživších a ich samotná prítomnosť v školách, komunitách a organizáciách v našej krajine a na celom svete.

Jednou z takýchto príležitostí bol rok 2015, keď sme mali s manželkou mimoriadnu česť zapáliť šesť spomienkových sviečok v rámci slávnostného ceremonálu Národného dňa pamiatky obetí holokaustu v Londýne. Pri zapalovaní každej sviečky sa k nám pripojil jeden z tých, ktorí prežili, a ktorý si, podobne ako mnohí ďalší, po druhej svetovej vojne znovu vyzbudoval svoj život v Spojenom kráľovstve a nesmierne prispel k podobe nášho národa. Jednou z nich bola Lily Ebertová, držiteľka Medaily britského impéria.

Spoločné zapálenie sviečok bolo prijatím toho, že zodpovednosť za pamäť pomaly, ale isto prechádza z tých, ktorí prežili, na našu generáciu a na budúce generácie, ktoré sa ešte nenarodili. Symbolicky nám pripomenulo, aby sme sa nebáli čeliť klamstvám a odhodlane sa postavili na odpor násilným slovám a činom. Vyzvalo nás, aby sme sa znovu prihlásili k viere v toleranciu a úctu, k ústrednej myšlienke hebrejskej Biblie, *b'tzelem*

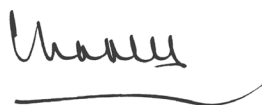
elokim, ktorá vraví že sme všetci bez ohľadu na rasu, farbu pleti, triedu alebo vierovyznanie stvorení „na obraz Boží“.

Tieto ponaučenia boli dôležité vtedy a sú mimoriadne dôležité aj teraz. V situáciách, keď sa udalosti týkajúce sa holokaustu skresľujú, bagatelizujú alebo popierajú, sú svedectvá obetí a svedkov kľúčové a neoceniteľné. To si Lily spolu s ostatnými ľuďmi, ktorí prežili holokaust, uvedomuje až príliš dobre.

Lily napísala túto knihu so svojim pravnikom Dovom Formanom, čím zapálila svoju vlastnú sviečku a uvedomila si naliehavú potrebu odovzdať jej svetlo, ako aj zodpovednosť za pamäť ďalšej generácii. Ukázalo sa, že Dov je viac než schopný pokračovať v tejto úlohe. Pútavo a šikovne využil sociálne médiá a preukázal odhodlanie podeliť sa o príbeh svojej prababičky s publikom na celom svete. Lily sa stala jeho nadšenou partnerkou v tomto procese, čím opäť dokázala svoju vášeň využiť všetky dostupné cesty, aby z hrozných strát, ktoré utrpela, a z nevyšľovného zla, ktoré prekonala, mohlo vzísť niečo dobré.

Lilin príbeh je hlboko dojímavý, ako aj inšpiratívny. Aj z tohto dôvodu som s pokorou prijal žiadosť, aby som k nemu napísal predslov. Ona a jej príbeh sú majákom svetla v temnote; symbolom nádeje uprostred zúfalstva.

V hĺbinách Osvienčimu si Lily dala sľub, že ak prežije, zasväťí zvyšok svojho života tomu, aby sa svet dozvedel, čo sa stalo počas holokaustu. Táto kniha, ktorá tak pôsobivo zachytáva jej silné svedectvo, je splnením tohto sľubu a vyvrcholením celoživotnej služby ľudskému svedomiu. Všetci by sme sa mali snažiť, aby sme si Lilinu históriu vryli do pamäte.

DOV

3. júl 2020

Severný Londýn

„Podniknime niečo, Dov!“

Moja prababička je nepokojná. Deväťdesiatšesťročná Lily zvykla tráviť dni v školách, rozprávať deťom o svojich zážitkoch z Osvienčimu, alebo viesť kampane na verejných podujatiach. Neznáša, keď trčí sama vo svojom byte.

Pravidlá pandemického lockdownu sa konečne zmiernili – aspoň na čas. Po nespočetných rozhovoroch, ktoré sme viedli tak, že sme si kričali cez okno, pričom sme s rodinou stáli vonku na záhrade, môžeme znovu stráviť sabat s Lily, ako sme to vždy robili.

„Podniknime niečo, Dov!“ hovorí Lily.

Je piatok večer a my sme sa zhromaždili v našej bubline okolo stola. Všetci sme takí šťastní, že sme opäť spolu, spoločne zapalujeme sabatové sviečky a žehnáme chlieb. Taký výnimočný večer. Lily je plná energie.

Vidím však, ako veľmi jej chýba starý život. Stretávanie nových ľudí jej vždy vlievalo energiu. Ako živá svedkyňa si Lily ctí svoju úlohu vzdelávať o holokauste. Nie je to ľahké, ale je to dôležité, a preto je taká odhodlaná. Vie, ako veľa pre ľudí znamená počuť jej príbeh priamo z jej úst, ako stretnutie tvárou